

พฤติกรรมของคนไทย กับปัญหาขยะมูลฝอย

สุดสาคร พุกงาม*

1 บทนำ

ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมีหลากหลายมากมาย ได้แก่ ปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย ดินเสีย อากาศเสีย ป่าไม้ถูกทำลาย สารมีพิษเพิ่มมากขึ้น ฯลฯ แต่ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมากในปัจจุบันอีกปัญหาหนึ่งก็คือปัญหาขยะมูลฝอย สำหรับปัญหาทางด้านนี้นับวันก็ยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีสาเหตุหลักที่สำคัญ ได้แก่ ขยะมูลฝอยที่มาจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และการเกษตรกรรม เป็นต้น นั่นคือขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากกิจกรรมหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเป็นส่วนใหญ่ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเพื่อตอบสนองสังคมของมนุษย์เองซึ่งปัจจุบันสังคมของมนุษย์นั้นส่วนมากเป็นสังคมผู้บริโภคมากกว่าสังคมผู้ผลิต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมของสังคมอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะสังคมไทย ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมายเนื่องจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในปริมาณมาก จึงก่อให้เกิดของเสียเกิดขึ้นและมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เหลือตกค้างเนื่องจากการใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการศึกษาปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (quality of life) อย่างแน่นอน

2. สถานการณ์โดยทั่วไปของขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยโดยทั่วไปที่พบเห็นส่วนมากจะประกอบไปด้วยความชื้น มากที่สุดคือร้อยละ 50-75 รองลงมา ได้แก่ ไม้และกิ่งไม้ พลาสติก เศษผักผลไม้ คิดเป็น ร้อยละ 21.10 18.80 และ 12.00 ตามลำดับ (ปรีดา, 2531) นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยเศษผ้า โบกกล้วย ใบตอง ชี้อัด โลหะ กระดุก ขากสัตว์ ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้องค์ประกอบของขยะมูลฝอยยังมีความสัมพันธ์กับแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยอีกด้วย ดังตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าอัตราการเกิดขยะมูลฝอยนั้น ส่วนมากมาจากชุมชนที่พักอาศัยซึ่งจะรวมทุกกิจกรรมในชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ชุมชนที่ก่อให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยมากที่สุดก็คือชุมชนในเขตเทศบาลรองลงมาคือ สุขาภิบาล และชุมชนนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลโดยมีอัตราการเกิดขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.8 0.6 และ 0.4 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ตามลำดับ นอกนั้นก็จะเป็นบ้านพักอาศัย สถานพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งท่องเที่ยว อื่น ๆ เป็นต้น

---

*ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา

ตารางที่ 1 แสดงอัตราการเกิดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดประเภทต่าง ๆ

แหล่งกำเนิด	อัตราการเกิดขยะมูลฝอย
ชุมชนที่พักอาศัย (รวมทุกกิจกรรม)	
- ชุมชนระดับเทศบาล	0.8 กก./คน/วัน
- ชุมชนระดับสุขาภิบาล	0.6 กก./คน/วัน
- ชุมชนนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล	0.4 กก./คน/วัน
บ้านพักอาศัย	0.2-0.3 กก./คน/วัน
สถานพยาบาล (มูลฝอยติดเชื้อ เช่น เลือด น้ำเหลือง ปัสสาวะ ฯลฯ)	0.24-0.46 กก./เตียง/วัน
โรงงานอุตสาหกรรม	18 กก./พื้นที่ประกอบการ 1 ไร่
แหล่งท่องเที่ยว	
- ไม่มีที่พักอาศัย (วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์)	0.02-0.66 กก./คน/วัน
- มีที่พักค้างคืน (ถ้า น้ำตก หาดทราย เกาะ อุทยานแห่งชาติ)	0.06-0.45 กก./คน/วัน

ที่มา จินดนา (2536)

ในกรณีของขยะมูลฝอยที่มาจากชุมชนที่พักอาศัยซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายรวมกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนในเขตเทศบาล ชุมชนสุขาภิบาล และชุมชนนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล จะมีแนวโน้มของการเกิดขยะมูลฝอยในอัตราสูง เนื่องจากว่ามีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้างจากการเก็บรวบรวมหรือการขนย้ายไปกำจัดในสถานที่ต่าง ๆ หรือมีวิธีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือการจัดการที่ไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาตามมาเช่น ส่งกลิ่นเน่าเหม็นแล้วเกิดพาหะนำโรคต่าง ๆ เกิดความรำคาญแก่ชุมชนที่พักอาศัย ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะพบเห็นได้โดยทั่วไปตามเมืองหลักที่สำคัญของประเทศไทย ดังตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า เมืองหลักต่าง ๆ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ นครราชสีมา ขอนแก่น หาดใหญ่ ชลบุรี พัทยา ระยอง และสงขลา มีปริมาณขยะมูลฝอยมากเกินกว่าที่จะเก็บขยะได้หมดหรือนำไปกำจัดได้หมดเนื่องมาจากว่ามีปัญหาการเกิดขยะมูลฝอยสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปดำเนินการจัดการ นอกจากนี้อัตราการเกิดขยะมูลฝอยยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมของคนไทยในลักษณะของการอุปโภคบริโภค ลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยตลอดจนลักษณะของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2 แสดงสภาวะขยะมูลฝอยของเมืองหลักบางเมืองในประเทศไทย

	หน่วย	กรุงเทพฯ	เชียงใหม่	นครราชสีมา	ขอนแก่น	หาดใหญ่	ชลบุรี	พัทยา	ระยอง	สงขลา
ประชากร	x 1000 คน	5,300	150	90	115	113	48	43		
ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น	กก./คน/วัน	0.85	0.92	0.64	0.56	0.66	0.80	1.27	0.85	0.67
ขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้	ตัน/วัน	3,600	96.7	53.5	36.4	67.7	37.5	51.2		
% ที่ไม่ได้เก็บ	%	5	15		20	10	5	15	20	ไม่มีข้อมูล
ค่าใช้จ่าย	บาท/ตัน	450	367	504	409	349	332	316	194	291
	บาท/คน/ปี	112	86	109	47	76	95	137	54	57

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2529)

3. พฤติกรรมของคนไทย

3.1 ลักษณะนิสัยโดยทั่วไปของคนไทย

ก่อนอื่นขอกล่าวถึงลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของคนไทย โดยรวมเพื่อที่จะใช้เป็นปัจจัยชนิดหนึ่งที่ยังบอกว่าการเกิดขยะมูลฝอยนั้นเกิดขึ้นได้เนื่องจากพฤติกรรมของคนไทยได้อย่างไร ซึ่ง รัชนิกร (2532) ได้ศึกษาลักษณะนิสัยของคนไทยว่าส่วนมากมีลักษณะดังนี้คือ

3. .1 ขาดความกระตือรือร้น
- 3.1.2 เป็นคนหยาบโหยง หนักไม่เอา เบาไม่สู้
- 3.1.3 ขาดการวางแผนเพื่ออนาคต
3. .4 มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (ไม่มีความสม่ำเสมอ แน่นนอน)
- 3.1.5 เป็นคนมักง่าย ขาดระเบียบวินัย
- 3.1.6 ชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือกฎระเบียบของสังคม
3. .7 ชอบความสะดวกสบาย ไม่ต่อสู้ดิ้นรน
- 3.1.8 ชอบความสนุกสนาน รื่นเริง ฟุ้งเฟ้อ
3. .9 ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม
3. .10 ไม่ตรงต่อเวลา มีนิสัยผลัดวันประกันพรุ่ง
- 3.1.11 ไม่ค่อยยอมรับการเปลี่ยนระบบ
- 3.1.12 นิสัยหงุดหงิดง่าย

จากลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อปริมาณขยะมูลฝอยทั้งสิ้น เนื่องจากว่าถ้าหากประชาชนหรือคนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เป็นคนประหยัดมัธยัสถ์ เคารพในกฎเกณฑ์หรือปฏิบัติตามกฎหมายที่วางไว้หรือแม้แต่ความเป็นระเบียบในการดำเนินชีวิตประจำวัน ก็จะช่วยในการลดปริมาณขยะมูลฝอยลงไปได้ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือความมักง่ายที่มองไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่อย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีประสิทธิภาพ ปริมาณขยะมูลฝอยก็จะออกมาสู่สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น นั่นคือเกิดภาวะสิ่งแวดล้อม

เป็นพิษขึ้นแล้ว และถ้าหากมีการสะสมขยะมูลฝอยเพิ่มมากยิ่งขึ้น แล้วคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่าง ๆ จะอยู่กันได้อย่างไร

3.2 ลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยของคนไทย

ลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยของคนไทย จะเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยของคนไทยโดยตรงดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะเห็นว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงขอสรุปลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยของคนไทยได้ 2 ลักษณะคือ (มุสดี, 2534 ในเอกสารสัมมนาโครงการบัณฑิตศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, 2534)

3.2.1 ลักษณะทางสังคม

มีคำกล่าวไว้ตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้วว่า "ทำอะไรตามใจคือไทยแท้" ซึ่งคำกล่าวนี้นี้คงจะเคยได้ยินทั่วไป แสดงให้เห็นถึงว่าคนไทยส่วนมากชอบทำอะไรตามสบายหรือทำตามใจตัวเองเป็นหลัก ขาดความเป็นระเบียบวินัยมีความมักง่ายที่ส่งผลต่อการเกิดขยะมูลฝอยมากเพราะว่า ผู้ที่ทิ้งขยะมูลฝอยก็จะทำแบบสบาย ๆ คือทิ้งไม่เป็นที่เป็นทาง นึกอยากจะทำก็โยนทิ้งตามถนนหนทางต่าง ๆ รวมทั้งการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ไม่ทำตามระเบียบของสังคม เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่สาธารณะ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ริมถนน สนามหญ้าหรือแม้แต่สวนสาธารณะต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ที่ทิ้งขยะมูลฝอยยังขาดความกระตือรือร้นที่จะนำขยะมูลฝอยไปทิ้งในสถานที่ที่ทิ้งขยะมูลฝอย มีการปล่อยปละละเลยจนขยะที่รวบรวมได้เกิดการเน่าเสีย หรือพัดปลิวไปที่อื่นทำให้เกิดกลิ่นเหม็น และการแพร่กระจายของขยะมูลฝอยตลอดจนเชื้อโรคต่าง ๆ อีกด้วย

3.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจก็เป็นดัชนีชนิดหนึ่งที่จะช่วยบ่งบอกว่า ลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยจะมีเป็นรูปแบบไหน นั่นคือในสังคมของคนไทยโดยทั่วไปจะมีสองลักษณะกล่าวคือ สังคมของผู้มีเศรษฐกิจดีหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ "คนรวย" ซึ่งลักษณะมูลฝอยของผู้มีเศรษฐกิจดี ส่วนมากจะมีขยะมูลฝอยที่ออกมาในรูปขยะมูลฝอยเบา มีสารพิษมาก ยากแก่การกำจัด เช่น โฟม พลาสติก ต่าง ๆ ซึ่งขยะมูลฝอยพวกนี้ พบมากในชุมชนต่าง ๆ เช่น บ้านจัดสรร ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาเก็ตต่าง ๆ เป็นต้น และลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยทางเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งก็คือการทิ้งขยะมูลฝอยของผู้มีเศรษฐกิจไม่ดี หรือ "คนจน" ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการซื้อน้อย ขยะมูลฝอยส่วนมากเป็นพวกมีน้ำหนักมาก พวกเศษเนื้อ เศษอาหารหรือวัสดุที่เหลือจากการปรุงอาหารแล้ว กำจัดง่าย มีสารพิษน้อย พบมากในชุมชนแออัดต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ปริมาณการเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอยยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก ได้แก่ สภาวะเศรษฐกิจรวมของประเทศ ถ้าประชาชนในประเทศมีเศรษฐกิจดี ก็จะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น และยังรวมถึงช่วงฤดูกาลของผลผลิตที่นำออกมาจำหน่าย ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า เศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยทางหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมของคนไทยและส่งผลต่อลักษณะการทิ้งขยะมูลฝอยได้อีกทางหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามยังเชื่อว่าการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยจะให้ดีขึ้นได้ต้องมาจาก

พฤติกรรมของคนไทย เช่นเดียวกัน ถ้าพฤติกรรมของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์หรือมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น ปัญหาขยะมูลฝอยก็จะสามารถแก้ไขได้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา ทวีมา 2536. แนวทางการจัดทำแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการวางแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุ่น 2. สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ
- ผุสดี เยี่ยมสวัสดิ์. 2534. แหล่งขยะและพฤติกรรมของผู้ทิ้งขยะมูลฝอย ในเอกสารสัมมนาโครงการบัณฑิตศึกษาศาชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข. 2534 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ปรีดา แยมเจริญวงศ์. 2531. การจัดการขยะมูลฝอย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น. 226 น.
- รัชนีกร เศรษฐ์รัฐ. 2532. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2529. การสัมมนาวิชาการ เรื่อง การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. 2529. การสัมมนาวิชาการเรื่องการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ.